

PATOLOJİDE EĞİTİM

Dr. Muharrem KÖKSAL*

Mezuniyet öncesi patoloji eğitimi : Patoloji, hernekadar klinik öncesi bir temel bilim dalı ise de, aynı zamanda klinik bir bilimdir. Patoloji, temel bilimlerden kliniğe geçen bir köprüdür. Bu köprüden geçen öğrenciye verilecek bilgi tüm meslek hayatında yeterli olacak düzeyde olmalıdır. Kanımızca patoloji öğretiminde öğrenciye aşılması gereken en önemli fikrin patolojide öğrendiklerini tüm meslek yaşamları boyunca kullanmak durumunda olduğunu bilmiş olmasıdır. Şayet bizler öğrenciye unutulmayacak bilgiler verebilirsek görevimizi en iyi bir şekilde yapmış oluruz. En iyi eğitim ancak en iyi koşullarla sağlanabilir. Bunlar hepimizce bilinmektedir. Sıralamak istersek :

a) Öğretici ve öğrenci sayısının belirli bir oranı koruması.

b) Dersane ve laboratuvarların tüm öğrencileri aynı zamanda alacak genişlikte olması ve ders araçlarının, kurs olanaklarının modern bir eğitimi karşılayacak çapta bulunması.

c) Müfredat programlarının en iyi bir biçimde hazırlanması, derslerin modern düzeyde olması ve klinik dersleriyle integre bir programla verilmesi.

d) Öğrenciye otopsi işleminin öğretilmesi, buna olanak yoksa otopsi salonuna devamının sağlanması ve hastalıkların meydana getirdiği değişiklikleri görerek anatomo-klinik korelasyonlar kurma alışkanlığının kazandırılması.

---

* Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji Bilim Dalı Başkanı

e) Cerrahi materyelin gösterilmesi ve otopsi çalışmalarında belirtilen yöntemlerin uygulanması.

f) Makroskopi ve mikroskopi kurslarına önem verilmesi.

Şimdi bu koşulların hangilerini sağlayabiliyoruz bunları gözden geçirelim.

Başarılı ve iyi bir tıp eğitiminin ancak yeterli bir uygulama alanında gerçekleşebileceği tartışma götürmez bir gerçektir. Bir tıp fakültesinde iyi bir uygulama, yeterli bir alan, yeterli araç ve gereç ile, öğrenci sayısı oranında öğretim üye ve yardımcısı bulunmadıkça iyi bir öğrenim sağlanamaz. Bir tıp fakültesinde yılda ancak 60 otopsi yapılabilir ve patoloji dersi almakta olan öğrenci sayısı da 350-400 kadar olursa öğrencinin iyi bir patoloji eğitimi almasına olanak yoktur. Öğretim üye ve yardımcısı sayısı bir kısım fakültelerimizde diğer temel bilim dallarında olduğu gibi, pek az sayıdadır. Bir üniversitenin esas işi öğretim olmakla beraber araştırma yapmakla da görevlidir. Bir üniversitede, öğretim üyesi sadece ders veriyor ve herhangi bir araştırma plânlayıp eyleme geçemiyorsa kendisinde moral bir eksiklik hissetmesi doğaldır. Patolojide, öğretim üye ve yardımcılarının rutin işleri yürütmek zorunda oldukları da dikkate alınırsa, az sayıda profesör, doçent ve asistan bulunan bir patoloji enstitüsünün durumu hiç de iç açıcı olmasa gerektir. Tüm temel bilimlerin derdi olan öğretim üyesi gereksiniminin karşılanması için tedbirler alınmalıdır. Bu da ancak temel bilimlerin cazip hale getirilmesiyle sağlanabilir. Yeni kurulan tıp fakültelerinin esas eksiği bina değil, bunun içinde eğitim yapacak beyin gücüdür. Örneğin; Atatürk Üniversitesinde mükemmel enstitülerin beklediği şey öğretim üyesi ve yardımcısıdır. Patolojiyi en iyi öğretecek metod olan otopsi sayısının artırılması için de köklü tedbirler alınması şarttır.

Yeni bilgilerin eklenmesi ile gittikçe artan bilgi yükünün ne kadarının öğrenciye aktarılması konusu tartışmalara yol açmıştır. Patolojinin en ileri düzeye ulaştığı Amerika Birleşik Devletlerinde, patoloji derslerinin bazı fakültelerde çok geniş diğer bir kısmında ise pek az öğretildiği üzerinde durulmuş ve öğrenciye tüm meslek yaşamında yetecek düzeyde bir patolojinin öğretilmesi önerilmiştir. Bu öneride tüm Amerika'da uygulanacak milli bir temel patoloji müfredat programının saptanması ileri sürülmüştür. Amerikan Patoloji Kürsü Başkanları Birliğinde tartışılan bu önerinin lehinde ve aleyhinde konuşmalar oldukça enteresandır. Aleyhte olanlar, sınırlanmış bir müf-

redat programının öğreticide heves ve heyecan bırakmayacağını ve sonuç olarak da verilecek derslerin sürükleyici ve zevkli olamayacağını savunmuşlardır.⁴ Bu iddia haklı olmakla beraber, çok geniş teorik derslerle öğrenciye gereksiz ayrıntıların verilmesine de lüzum yoktur. Bununla beraber, günümüzün modern bilgilerini öğrenciye aktarmak da kaçınılmaz bir görevdir. Dersler sadece morfolojik değişiklikleri tariften ibaret kalmamalı etyoloji ve patogeneze geniş bir yer verildikten başka immünopatoloji, moleküler biyoloji, histoşimi, enzimoloji ve ultrastrüktürel düzeyde de olmalıdır.

Makroskopik piyeslerin öğrenciler tarafından incelenmesi tarzında uygulanan pratik çalışmaların genellikle arzulanan düzeyde ve yararda olmadığı izlenimini aldık. Öğrenci, nedense formalinde tesbit edilmiş piyeslere ilgi göstermemekte ve bundan adeta ürkmektedir. Taze piyesler gösterilebilirse daha fazla ilgi duyulmaktadır. Makroskopinin en başarılı olarak otopsi salonunda öğretilbileceği kanısındayız. Şayet otopsi olanakları bulunabilirse!

Kanımızca patolojinin öğretilmesinde en önemli metod mikroskopik çalışmadır. Patolojik değişikliklerin gerçek çehresi ancak mikroskop altında görülebilir. Burada öğrenci patolojik süreçleri yakından ve derinlemesine görme olanağına kavuşur. Denilebilirki patolojinin felsefesi mikroskop altında yapılır. Hacettepede uygulayabildiğimiz en iyi pratik eğitim mikroskopidir. Multidisiplin laboratuvarlarında her öğrenciye bir masa, bir mikroskop, mikroskop ve kitaplarını koyabileceği küçük bir dolap ile mikroskopik preparatlar tüm bir ders yılı süresinde verilmektedir. Verilen preparatlarla ilgili klinik özeti, otopsi ve ameliyat bulgularını, makroskopik görünümleri ve nihayet mikroskopta görülecek histopatolojik değişiklikleri içeren tekstler de sağlanmaktadır. Kurs süresince öğretim üye ve yardımcıları laboratuvarında hazır bulunmakta ve öğrencilere yardımcı olmaktadır.

Amerika ve Avrupa'da, olanakları daha yeterli üniversitelerde patoloji eğitimini daha üstün bir düzeye ulaştırmak için birtakım girişimlere başvurulmuştur : «Case study method», «Pathology Case Teaching in Seminar» gibi metodlarla öğrencilerin gruplar halinde, klinik dosyaları inceledikten sonra, otopsi veya biyopsi bulgularını bizzat gözden geçirip vakayı tartışmaları bahis konusudur^{1,6}. Bir rehberin gözetiminde uygulanan bu metodlarda öğrenci kliniko-patolojik korelasyonlar yapabiliyor ve böylece hastalıkların mütalaasına daha iyi bir yaklaşım gösterebiliyor. Bunlardan başka öğrencinin is-

tediği zaman istediği konuyu kendi kendine inceleyebilmesi olanağını veren odio-vizüel metotlardan yararlanması da mümkündür³. Ayrıca, tekst, makro ve mikro fotografik slaytların küçültülmesi ile elde edilen renkli fişlerin bir büyütücü altında incelenmesi ile kendi kendine öğrenim de sağlanabiliyor.⁵ Dilerizki Türkiye'de de bu metotların uygulanmasına olanaklar doğsun.

Mezuniyet sonrası patoloji eğitimi : Türkiye'de mezuniyet sonrası patoloji eğitiminin daha uygun koşullarda olduğunu söyleyebiliriz. İhtisas çalışmalarında üzerinde önemle durulması gereken noktanın patoloji mensuplarının mümkün olabildiği kadar klinikten uzakta kalmamalarının sağlanması olduğu kanısındayız. Patolog, patolojiyi sadece cam üstünde görme ve değerlendirme kötü alışkanlığına terk edilmemelidir. Patolog, bir teşhis koyarak hastanın mukadderatına hükmeden bir meslek adamı olduğundan ötürü klinikten, tam bir klinik ve laboratuvar bilgi isteme hakkını kendinde görmelidir. Gerekli zaman hastayı bizzat görüp dosyasını incelemesi ve hatta muayene etmesi de icab edebilir. Bazı klinisyenler ve cerrahlar son sözün patoloji tarafından söylendiğini kabul ederler fakat bu sözün, klinikte olduğu gibi, tüm bulguların sentez ve analizi ve hattâ tefsiri sonucunda söylenebileceğini tasavvur edemezler. Bir tıp fakültesinde klinik, patoloji ile ne denli yakın bir iş birliği alışkanlığını kazanırsa hastasına da o denli yararlı olabilir. Bunu sağlamada klinisyen ve cerrahların patolojiyi kendi öz iş yerleri gibi görmelerinde ve buraya sık sık uğramalarında büyük yararlar vardır. Bilim dalımızda rotasyon yapan cerrahî asistanların birkaç aylık patoloji eğitimi görmelerinden yararlar sağlanmaktadır. Bu çalışma süresinde cerrahın, patolojinin içinde bulunduğu problem ve zorlukları yakından görmek suretiyle, konulara olan yaklaşım tarzında gelişmeler kaydedilmektedir. Patoloji rotasyonu yapan bir asistan hiçbirşey öğrenmese göndereceği biyopsi için doldurduğu kâğıdın nasıl yazılacağını bellemektedir.

Patoloji ve klinik arasındaki müşterek toplantıların patoloji eğitiminde çok yararlı olduğunu belirtmek isteriz. Hacettepede geniş sayılabacak bir ölçüde uygulanan bu toplantılarda hem patoloji, vakaların kliniği hakkında daha geniş bilgi alabiliyor hem de cerrah veya klinisyen kendi vakasını daha iyi değerlendirme olanağına kavuşuyor. Bu toplantılarda öğretim üye ve yardımcıları yanında stajyer öğrencilerin de bulunması patoloji eğitiminin sürekliliğini sağlamış oluyor.

Birkaç kelime ile de patolojinin ve patoloğun fakülte içindeki yerinden söz edelim. Kanımızca patoloji cerrahı ve klinisyeni kendine çekmek için kapısını daima açık tutmalıdır. Ancak böyle bir tutumla klinisyen ve cerrah patolojiye sık sık uğramak alışkanlığını kazanabilir. Biraz önce örneğini verdiğimiz müşterek toplantılarla patolog mezuniyet sonrası eğitimde kendisine düşen görevi daha iyi yapabilir.

Patoloji biliminin en üstün gelişme alanı bulunduğu Birleşik Amerika Devletlerinde de patoloji mensuplarının tıp ve patoloji eğitimi konusunda yeteri kadar aktif olmadıkları dikkati çekmiştir. 1968 de Amerikan Patolojist ve Bakteriyolojistleri Birliğinin 65. yıllık toplantısında bir hitabede bulunan Cliveland Western Reserve Üniversitesinde 25 yıldan beri rektörlük yapan ve aslında bir fizikçi olan John Millis²'in bu konudaki sözlerinden iki paragrafı buraya aktarmak istiyorum. «Tıp eğitiminde bir reforma lüzum vardır. Bu reformda patolojinin hayati bir rol alması gereklidir. Akademik patologların bu konudaki görüşlerini söylemeleri ve çabalara katılmaları gerekmektedir». Hatibin bu sözlerinden, patolojinin eğitimdeki ağırlığından birşeyler yitirdiği anlamı çıkmıyormu? Profesör Millis'in hitabesinden diğer bir paragraf, «Benim gibi bir amatörün kişisel fikri patolojinin anahtar rolü olduğu yönündedir. Mezuniyet öncesi ve sonrası eğitimde dikey olarak katkıda bulunan tek konudur patoloji.» Bu ifadeler patolojinin tıp eğitimindeki sorumluluk ve önemini belirtmesi bakımından ilginçtir.

KAYNAKLAR

1. De Champlein, M.L.B., Tiof, O., Kerwin, D.M. and Golden, A.: The case study method in teaching pathology. J. Med. Ed. 46, 795, 1971.
2. Millis, J.H.: Pathology's responsibility in educational reform. Amer. J. Path. 53, 183, 1968.
3. Sandritter, W. and Bertram, E.: Planning the operation of audiovisual aids in pathology. Exc. Med. s: 5-33, 163 (886), 1974.
4. Scarpelli, D. G., Sidransky, H., Robbins, S.L. and Wasdahl, W.A.: A debate on the core curriculum in pathology. Hum. Path. 5/6, 761, 1974.
5. Smith, G.: Color fiches for teaching anatomic pathology. J. Med. Ed. 46, 249, 1971.
6. Stoddard, L.D.: Pathology case teaching in seminar groups. J. Med. Ed. 42, 793, 1967.